

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชน ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

Factors associate with the accidental of elderly in Na-Fai Sub-district, Muang
district, Chaiyaphum

ศิริประภา สมัตตะ^{1*} กาญจนา นาถะพินธุ²

Sirapapha Samatth^{1*} Ganjana Nathapindhu²

*Corresponding author: sirapapha_sa@kkumail.com

(Received: July 2, 2021; Revised: August 9, 2021; Accepted: August 16, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุแยกตามกลุ่มอายุ ในเขตพื้นที่ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจสภาพแวดล้อมที่พกอาศัยภายในตัวบ้านและบริเวณรอบๆ ตัวบ้าน ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2564 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์หาความสัมพันธ์คร่าวๆ ปัจจัยด้วยสถิติทดสอบ Chi-square test และ Fisher-exact test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์คร่าวๆ หลายปัจจัยด้วยสถิติทดสอบ Multiple logistic regression นำเสนอค่าความสัมพันธ์ด้วย Odds ratio และช่วงเชื่อมั่น 95% ผลการวิจัย พบว่าความชุกของการเกิดอุบัติเหตุในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 51.79 ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุตอนปลาย 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 59.38 อุบัติเหตุที่พบในผู้สูงอายุส่วนใหญ่ คือ พลัดตกหกล้ม ร้อยละ 68.32 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ โดยการคำนึงผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ อายุ(ปี) การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัสสาวะในเวลากลางคืน การมองเห็น เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ บันได ลักษณะโถส้วม สวมใส่รองเท้าที่ไม่เหมาะสม มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value <0.05) กล่าวคือ กลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 9.35 เท่าของกลุ่มอายุ 60-69 ปี (95%CI = 2.50 – 34.92) ลักษณะโถส้วมแบบนั่งยองๆ มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 5.03 เท่าของโถส้วมแบบชักโครก (95%CI = 2.22 – 11.38) การใส่รองเท้าที่ไม่เหมาะสม มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 4.80 เท่าของการใส่รองเท้าที่เหมาะสม (95%CI = 1.34 – 17.19) ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ อุบัติเหตุ เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานาฏศิลป์และนาฏยศาสตร์ (สาขานาฏศิลป์และนาฏยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹Master of Public Health (Environment Health), Faculty of Public Health, Khon Kaen University

²Faculty of Public Health, Khon Kaen University

Abstract

This study investigates factors relating to elder accidents classified by age groups in Na-Fai Sub-district, Muang District, Chaiyaphum province. Data were collected by using the interview form and environmental and accommodation survey forms, which surveyed both inside and outside the house from May to July 2021. The data were analyzed by descriptive statistics. The Chi-square test and the Fisher's exact test were applied to analyze the single factor correlation with reliability range, Sig at 0.05. In addition, multiple logistic regressions were tested for the multi-factor correlations. Consequently, the correlations were presented by odds ratio, and the confidence interval was 95%. The results showed the prevalence of accidents in the past 1 year was 51.79%. Most of them were the group of elders above 80 years old, 59.38%. Meanwhile, 68.32% of the elders slipped and fell. In addition, findings pointed out that ages, an agriculturist, a night urinating, eyes visions, Near-miss accidents, stairs, toilet styles, and improper footwear were significantly correlated with accidents in the elders (p -value < 0.05). According to the findings, the group of elders above 80 years old is 9.35 times riskier than those in the 60-69 age group (95%CI = 2.50 – 34.92). Furthermore, a toilet squatter caused 5.03 times more accidents than a toilet bowl (95%CI = 2.22 – 11.38). Similarly, wearing improper shoes could bring 4.80 times more accidents than wearing proper shoes (95%CI = 1.34 – 17.19). Suggestions for elders and caregivers: firstly, the environment should be adjusted for the safety of elders.

Keywords: Elderly, Accident, Near-miss accident

1. บทนำ

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย (aging society) ซึ่งประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2563 พบว่ามีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.45, 16.06 และ 16.73 ตามลำดับ และประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2564 เป็นประเทศที่สองของอาเซียน รองจากสิงคโปร์ เพราะมีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคต่างๆ อีกทั้งอุบัติเหตุยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีอัตราการความพิการและอัตราการเสียชีวิตค่อนข้างสูง แม้ผู้สูงอายุจะประสบอุบัติเหตุได้น้อยกว่าคนอายุน้อย แต่มักเสียชีวิตได้ง่ายกว่าเพราะความเสื่อมของร่างกายตามวัย ในสหรัฐอเมริกาพบว่า ผู้สูงอายุจะได้รับบาดเจ็บจนถึงเสียชีวิตได้ 3 ทางคือ สิ้นหกล้ม (พบมากที่สุด) อุบัติเหตุรถชน และแผลไฟไหม้ ตามลำดับ เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีปัญหาเรื่องระบบประสาทและกล้ามเนื้อทำงานประสานกันไม่ดี เดินช้า ตามองไม่ชัด การได้ยินเสียงและความจำไม่ดี รวมทั้งมักมีอาการเวียนศีรษะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้บ่อย⁽¹⁾ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สูงอายุต้องได้รับการดูแลที่แตกต่างไปจากกลุ่มอื่น หากไม่ได้รับการรักษาอย่างทันท่วงทีจะทำให้มีผลกระทบต่อ สุขภาพ ความพิการ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ภาวะซึมเศร้า ภาวะสมองเสื่อม ภาวะทุพพลภาพ การสูญเสียความสามารถในการเดิน เป็นต้น⁽¹⁾ ปัจจุบันการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่าในแต่ละปีเกิดขึ้น 1 ใน 3 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด และร้อยละ 20 ของผู้เกิดอุบัติเหตุจะเสียชีวิต ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมาก อุบัติเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุพิการและเสียชีวิต ได้แก่ การพลัดตกหกล้ม ร้อยละ 40.4 อุบัติเหตุจากวัตถุต่างๆ เช่นของมีคม ร้อยละ 11.5 การขับขี่จักรยานยนต์ ร้อยละ 9.2 และสัมผัสสัตว์มีพิษ ร้อยละ 7.2 ตามลำดับ⁽²⁾ ซึ่งอัตราการเสียชีวิตจากการพลัดตกหกล้มในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 9.0 , 10.2 และ 11.7 ตามลำดับ เมื่อจำแนกการหกล้มตามภูมิภาค พบว่าภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ กทม. มีสัดส่วนเป็น ร้อยละ 4.9 , 4.6 , 4.5 , 4.1 และ 2.7 ตามลำดับ แต่การเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ป้องกัน ระวังได้หากคนใกล้ชิดดูแลเอาใจใส่เรียนรู้แนวทางในการป้องกันก็จะสามารถลดการเกิดอุบัติเหตุได้อย่างแน่นอน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าผู้สูงอายุเกิดอุบัติเหตุร้อยละ 67.2 ส่วนใหญ่เกิดอุบัติเหตุภายนอกบ้านร้อยละ 60.6 ซึ่งประเภทของการเกิดอุบัติเหตุ

ได้แก่ การลื่นล้ม/หกล้ม ร้อยละ 27.2, บาดเจ็บจากเครื่องมือในการทำงาน ร้อยละ 25.2, อุบัติเหตุจากยานพาหนะ ร้อยละ 18.5, สัมผัสสัตว์มีพิษ ร้อยละ 17.5 และ อุบัติเหตุจากวัตถุต่างๆ เช่นของมีคม ร้อยละ 5.8 ตามลำดับ⁽³⁾ และ บริเวณที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยที่สุดคือบริเวณครัว ร้อยละ 26.61 โดยพบในกลุ่มอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 31.25 รองลงมาคือ บริเวณห้องน้ำ ร้อยละ 22.94 โดยพบในกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 50.00 อุบัติเหตุเกิดในช่วงเวลาเช้ามืดมากที่สุด คือ ร้อยละ 51.38⁽⁴⁾

จากรายงานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2562 พบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.58 , 17.19 และ 17.87 ตามลำดับ อุบัติเหตุที่มีอัตราการเสียชีวิต คือ การพลัดตกหกล้ม ซึ่งชัยภูมิมีสัดส่วนการหกล้มมากที่สุดในเขตสุขภาพที่ 9 ร้อยละ 7.9 และอำเภอเมืองชัยภูมิมีจำนวนผู้สูงอายุที่มากที่สุด ในจังหวัดชัยภูมิ โดยตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 2,044 คน มีสถิติของผู้สูงอายุที่บาดเจ็บจากอุบัติเหตุภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา ทั้งหมด 89 คน และมีผู้เสียชีวิต 2 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมาก อุบัติเหตุที่พบ ได้แก่ หกล้ม ของมีคมบาดเจ็บ อุบัติเหตุทางรถยนต์ เป็นต้น งานวิจัยนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชน ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชนได้ และสามารถประกอบวางแผนงานดำเนินกิจกรรมป้องกันและลดการเกิดอุบัติเหตุสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพปัญหาของพื้นที่ต่อไป

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical research) โดยทำการศึกษา ระหว่างเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2564 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2564

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนผู้สูงอายุ 2,044 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่คำนวณได้จากสูตรการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ดังนี้

$$n = \frac{NZ^2 p(1-p)}{[e^2(N-1)] + [Z^2 p(1-p)]}$$

เมื่อ n = ขนาดของตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

N = ขนาดของประชากรผู้สูงอายุตำบลนาฝายจำนวน 2,044 คน

$Z_{\alpha/2}$ = ค่าสัมประสิทธิ์ภายใต้โค้งปกติมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น $Z(0.025) = 1.96$

p = ค่าประมาณสัดส่วนผู้สูงอายุที่เกิดอุบัติเหตุ มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 67.2⁽³⁾ และ

e = ความแม่นยำของการประมาณค่า (Precision of estimate) ซึ่งกำหนดให้เท่ากับไม่เกินร้อยละ 5 หรือ 0.05

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 292 คน เมื่อได้ขนาดตัวอย่างแล้ว จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาตามสัดส่วนการแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุ ซึ่งสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุคำนวณได้จากจำนวนตัวอย่างในแต่ละระดับชั้น

$$= \frac{\text{จำนวนตัวอย่างที่ศึกษา } X \text{ จำนวนผู้สูงอายุในแต่ละช่วงอายุ}}{\text{จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 1 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุในตำบลนาฝาย

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง	จำนวนตัวอย่างที่เก็บ (คน)
60-69	1,111	162.72	163
70-79	615	90.08	91
80 ปีขึ้นไป	254	37.20	38
รวม	1,980	290	292

เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่างเข้าศึกษา (Inclusion criteria)

- ผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชน ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง
- ยินดีและให้ความร่วมมือในการศึกษา

เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่างออกจากการศึกษา (Exclusion criteria)

- ไม่อยู่ในพื้นที่ หรือเสียชีวิต ในระหว่างการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2564 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ.2564
- เป็นผู้ที่มีความพิการ โดยการวินิจฉัยของแพทย์ มีความพิการทางกาย/การเคลื่อนไหว ไม่สามารถเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายได้เลย (ผู้ป่วยติดเตียง) และมีความพิการทางด้านจิตใจ/พฤติกรรม
- มีความบกพร่องทางร่างกาย ได้แก่ ไม่สามารถสื่อสารด้วยคำพูด เช่น ไม่สามารถให้ข้อมูลกับผู้เก็บข้อมูลได้

2.2 การสุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้จำนวนตัวอย่างจากแต่ละช่วงอายุแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเลือกสุ่มตัวอย่างในแต่ละช่วงอายุ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งก็คือแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจสภาพแวดล้อมของบ้าน จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ จำนวน 11 ข้อ ข้อมูลด้านสุขภาพและการดำเนินชีวิต 13 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบกำหนดตัวเลือก (forced choice) และประวัติเคยเกิดอุบัติเหตุ 30 ข้อ ประวัติเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ 17 ข้อ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุ จำนวน 19 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบ ใช่ – ไม่ใช่

ส่วนที่ 2 แบบสำรวจสิ่งแวดล้อมภายในตัวบ้านและบริเวณรอบๆตัวบ้านผู้สูงอายุ ลักษณะคำถามเป็นแบบกำหนดตัวเลือก (forced choice) จำนวน 12 ข้อ

2.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจสภาพแวดล้อมของบ้าน ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (index of item objective

congruence) โดยคัดเลือกเฉพาะค่าที่ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป มาใช้ ส่วนข้อที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.67 นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นนำเครื่องมือไปทดสอบ (Try out) ในกลุ่มผู้สูงอายุ บ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเข้าใจ ความชัดเจนและเหมาะสมของคำถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ใช้ได้เหมาะสมต่อไป

2.5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยได้ชี้แจงให้กลุ่มเป้าหมายทราบวัตถุประสงค์และลงนามยินยอมเข้าร่วมวิจัย ทำการแจกแบบสอบถามและอธิบายการตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจได้อย่างถูกต้อง และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบทุกฉบับเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

2.6 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมในการดำเนินการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE642044 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2564 และผู้วิจัยได้คำนึงการดำเนินการบนพื้นฐานของจริยธรรมในงานวิจัย 3 ด้าน คือ การเคารพในตัวบุคคล ผลประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่ออาสาสมัคร และหลักของความยุติธรรม ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบทุกประเด็น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะถูกเก็บเป็นความลับ เพื่อนำไปใช้ทางวิชาการเท่านั้น

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม STATA version 14 ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพทางการดำเนินชีวิต ปัจจัยด้านประสบการณ์เคยเกิดอุบัติเหตุ/เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายในตัวบ้าน และ

บริเวณรอบ ๆ ตัวบ้าน ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด สูงสุด

2. สถิติเชิงอนุมาน

2.1 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ คราวละตัวแปร โดยใช้สถิติ Chi-square test กรณีที่ไม่ผ่านข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติหรือใช้สถิติ Chi-square test จะใช้สถิติ Fisher-exact test แทน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.2 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับการเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุ คราวละหลายตัวแปรโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติก (multiple logistic regression) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบขจัดออกทีละตัวแปร โดยการนำตัวแปรเข้าไปใน Regression Model แสดงค่า Adjusted OR และ ช่วงความเชื่อมั่น 95% CI ของ Adjusted OR

3. ผลการวิจัย

3.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 292 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.77 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 69.52 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 68.49 มีรายได้เฉลี่ย 5222.26 บาท (SD = 2507.92) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ร้อยละ 82.19 พบว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 87.12 ต่างจากกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป ที่ประกอบอาชีพเพียง ร้อยละ 57.89 อาชีพที่ทำส่วนใหญ่คือการทำเกษตรกรรม ร้อยละ 63.33 ปัจจุบันอาศัยอยู่กับครอบครัว บุตรหลาน ร้อยละ 44.86 รองลงมาคือคู่สมรส ร้อยละ 40.75 ส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่หรือกิจกรรมที่ต้องทำประจำวัน ร้อยละ 70.55 พบมากในผู้สูงอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 79.14 ต่างจากกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไปส่วนใหญ่เมื่ออยู่บ้านไม่มีหน้าที่ที่ต้องทำ ร้อยละ 65.79 หน้าที่ส่วนใหญ่ที่ทำคือ ก่อไฟ นั่งข่าว หุงข้าว คิดเป็นร้อยละ 64.08 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 50.34 พบว่า กลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป มีโรคประจำตัวสูง ร้อยละ 60.53 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ โดยแยกตามกลุ่มอายุ

ข้อมูลทั่วไป	อายุ(ปี) จำนวน(ร้อยละ)			
	60-69 (n=163)	70-79 (n=91)	80+ (n=38)	รวม (n=292)
เพศ				
ชาย	74(45.40)	39(42.86)	22(57.89)	135(46.23)
หญิง	89(54.60)	52(57.14)	16(42.11)	157(53.77)

ข้อมูลทั่วไป	อายุ(ปี) จำนวน(ร้อยละ)			
	60-69 (n=163)	70-79 (n=91)	80+ (n=38)	รวม (n=292)
สถานะภาพสมรส				
โสด	22(13.50)	11(12.09)	6(15.79)	39(13.36)
สมรส	119(73.01)	63(69.23)	21(55.26)	203(69.52)
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	22(13.50)	17(18.68)	11(28.95)	50(17.12)
ระดับการศึกษา				
ไม่ได้เรียนหนังสือ	23(14.11)	9(9.89)	19(50.00)	51(17.47)
ประถมศึกษา	118(72.39)	66(72.53)	16(42.11)	200(68.49)
มัธยมศึกษา	22(13.50)	16(17.58)	2(5.26)	40(13.70)
ปริญญาตรีขึ้นไป	0(0.00)	0(0.00)	1(2.63)	1(0.34)
การประกอบอาชีพ				
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	21(12.88)	15(16.48)	16(42.11)	52(17.81)
ประกอบอาชีพ	142(87.12)	76(83.52)	22(57.89)	240(82.19)
รายละเอียดอาชีพที่ทำ (n=240)				
ค้าขาย	19(13.38)	12(15.79)	6(27.27)	37(15.42)
รับจ้าง	22(15.49)	12(15.79)	1(4.55)	35(14.58)
เกษตรกรรม	90(63.38)	48(63.16)	14(63.64)	152(63.33)
ธุรกิจส่วนตัว	11(7.75)	4(5.26)	1(4.55)	16(6.67)
ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร				
ตามลำพัง	12(7.36)	4(4.40)	7(18.42)	23(7.88)
คู่สมรส	82(50.31)	30(32.97)	7(18.42)	119(40.75)
ครอบครัว บุตรหลาน	61(37.42)	50(54.95)	20(52.63)	131(44.86)
ญาติพี่น้อง	8(4.91)	7(7.69)	4(10.53)	19(6.51)
ภาระหน้าที่หรือกิจกรรมที่ท่านต้องทำประจำวัน				
ไม่มี	34(20.86)	27(29.67)	25(65.79)	86(29.45)
มี	129(79.14)	64(70.33)	13(34.21)	206(70.55)
ท่านมีภาระหน้าที่หรือกิจกรรมใดบ้าง (n=206)				
ดูแลเด็กเล็ก	26(9.00)	19(14.50)	10(28.57)	55(26.70)
ดูแลผู้พิการ	10(3.46)	2(1.53)	0(0.00)	12 (5.83)
ดูแลทำความสะอาดบ้าน	65(22.49)	28(21.37)	5(14.29)	98(47.57)
ก่อไฟ นึ่งข้าว หุงข้าว ทำกับข้าว	87(30.10)	37(28.24)	8(22.86)	132(64.08)
ดูแลเลี้ยงสัตว์	70(24.22)	29(22.14)	7(20.00)	106(51.46)
ซื้อของที่ตลาด/ร้านชำในหมู่บ้าน	28(9.69)	16(12.21)	5(14.29)	49(23.79)
กิจกรรมอื่นๆ	3(1.04)	0(0.00)	0(0.00)	3(1.46)
โรคประจำตัว				
ไม่มี	89(54.60)	41(45.05)	15(39.47)	145(49.66)
มี	74(45.40)	50(54.95)	23(60.53)	147(50.34)

3.2 ลักษณะสภาพแวดล้อมภายในตัวบ้านและบริเวณรอบๆตัวบ้านของผู้สูงอายุ

บ้านของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น ร้อยละ 64.04 อาศัยอยู่ชั้นล่างมากที่สุด ร้อยละ 59.93 ส่วนใหญ่บ้านของผู้สูงอายุมีบันได ร้อยละ 82.19 ส่วนใหญ่มีผ้าเช็ดเท้าหรือพรมผ้าเช็ดเท้าหน้าทางขึ้นลงบันได ร้อยละ 65.83 พื้นในตัวบ้านส่วนใหญ่เป็นพื้นปูนมากที่สุด ร้อยละ 41.44 รองลงมาเป็นพื้นกระเบื้องมันลื่น ร้อยละ 28.08 ห้องน้ำใช้โถส้วมแบบโถชักโครก ร้อยละ 65.41 ลักษณะห้องอาบน้ำจะใช้ตุ้มหรือน้ำดักอาบ ร้อยละ 65.07 บริเวณหน้าบ้านมีทางเดินลาดชัน ร้อยละ 30.14

3.3 อัตราความชุกของการเกิดอุบัติเหตุ

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลประวัติเคยเกิดอุบัติเหตุ ของผู้สูงอายุ โดยแยกตามกลุ่มอายุ

ข้อมูลทั่วไป	อายุ(ปี) จำนวน(ร้อยละ)			
	60-69 (n=163)	70-79 (n=91)	80+ (n=38)	รวม (n=292)
การเกิดอุบัติเหตุ				
เคยมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ				
ใช่	105(64.42)	58(63.74)	32(84.21)	195(66.78)
ไม่ใช่	58(35.58)	33(36.26)	6(15.79)	97(33.22)
ตั้งแต่อายุ 60 ปี เกิดอุบัติเหตุขึ้นกับผู้สูงอายุ				
6 เดือนที่ผ่านมา	33(31.43)	19(32.76)	11(34.38)	63(32.31)
1 ปีที่ผ่านมา	52(49.52)	30(51.72)	19(59.38)	101(51.79)
มากกว่า 1 ปี	20(19.05)	9(15.52)	2(6.25)	31(15.90)
ประเภทอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา*				
การพลัดตกหกล้ม	37(71.15)	21(70.00)	11(57.89)	69(68.32)
การถูกความร้อนลวก	30(57.69)	18(60.00)	12(63.16)	60(59.41)
การถูกของมีคมบาด	34(65.38)	17(56.67)	11(57.89)	62(61.39)
การถูกสัตว์มีพิษกัดต่อย	29(55.77)	15(50.00)	13(68.42)	57(56.44)
การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน	11(21.15)	6(20.00)	2(10.53)	19(18.81)

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3.4 เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยเกือบเกิดอุบัติเหตุ จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 71.58 พบมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 70-79 ปี ร้อยละ 79.12 รองลงมาก็คือกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 68.44 ช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ 3 เดือนที่ผ่านมามากที่สุด ร้อยละ 48.80 พบมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 61.54 รองลงมาก็คือ กลุ่มอายุ 60-69 ปี

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยเกิดอุบัติเหตุ จำนวน 195 คน คิดเป็นความชุกร้อยละ 66.78 พบมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไปเคยเกิดอุบัติเหตุ ร้อยละ 84.21 รองลงมาก็คือกลุ่มอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 64.42 ตั้งแต่อายุ 60 ปี ความชุกของการเกิดอุบัติเหตุในช่วง 1 ปี ที่ผ่านมามากที่สุด ร้อยละ 51.79 พบมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 59.38 รองลงมาก็คือกลุ่มอายุ 70-79 ปี ร้อยละ 51.72 เมื่อพิจารณาอุบัติเหตุในแต่ละประเภท พบว่า 3 อันดับแรก ได้แก่ พลัดตกหกล้ม ร้อยละ 68.32 ถูกของมีคมบาด ร้อยละ 61.39 และถูกความร้อนลวก ร้อยละ 59.41 ซึ่งอุบัติเหตุที่กล่าวมา บริเวณที่เกิดอุบัติเหตุคือภายในตัวบ้าน และเกิดอุบัติเหตุคือช่วงเข้ามิด (ตารางที่ 3)

ร้อยละ 52.25 เมื่อพิจารณาเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุในแต่ละประเภท พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยลื่นหรือสะดุดแต่ไม่ล้ม ร้อยละ 80.39 รองลงมาก็คือ ผู้สูงอายุเคยถูกของมีคม แต่ไม่บาด ร้อยละ 38.24 ซึ่งเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุที่กล่าวมา ส่วนใหญ่เกิดภายในตัวบ้าน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลประวัติเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุตามกลุ่มอายุ

ข้อมูลทั่วไป	อายุ(ปี) จำนวน(ร้อยละ)			
	60-69 (n=163)	70-79 (n=91)	80+ (n=38)	รวม (n=292)
เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ				
เคยมีเหตุการณ์เกือบอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน				
ใช่	111(68.10)	72(79.12)	26(68.44)	209(71.58)
ไม่ใช่	52(31.90)	19(20.88)	12(31.58)	83(28.42)
ท่านมีเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุเมื่อไหร่				
3 เดือนที่ผ่านมา	58(52.25)	28(38.89)	16(61.54)	102(48.80)
1 เดือนที่ผ่านมา	23(20.72)	12(16.67)	3(11.54)	38(18.18)
1 อาทิตย์ที่ผ่านมา	30(27.03)	32(44.44)	7(26.92)	69(33.01)
ประเภทเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ 3 เดือนที่ผ่านมา*				
เกือบพลัดตกหกล้ม	43(74.14)	26(92.86)	13(81.25)	82(80.39)
เกือบถูกของมีคมบาด	27(46.55)	9(32.14)	3(18.75)	39(38.24)
เกือบเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน	28(48.28)	11(39.29)	11(68.75)	50(49.02)

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการเกิดอุบัติเหตุคราวละปัจจัย พบว่า อายุ (80 ปีขึ้นไป) การก่อไฟ นั่งข้าว หุงข้าว การดูแลทำความสะอาดบ้าน โรคประจำตัว ยารับประทาน ปัสสาวะในเวลากลางคืน การ

มองเห็น เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ บันได ลักษณะโถส้วม บริเวณหน้าบ้าน มีทางเดินลาดชัน ลักษณะรองเท้าที่สวมใส่เมื่อออกนอกบ้าน มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value <0.05) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ: การวิเคราะห์คราวละปัจจัย

ปัจจัย	การได้รับอุบัติเหตุ จำนวน(ร้อยละ)		Crude OR	95%CI ของ OR	P-value
	เกิดอุบัติเหตุ	ไม่เกิดอุบัติเหตุ			
อายุ (ปี)					
60-69 ปี	105(64.42)	58(35.58)	1	-	-
70-79 ปี	58(63.74)	33(36.26)	0.82	0.49 – 1.98	0.46
80 ปีขึ้นไป	32(84.21)	6(15.79)	2.98	1.22 – 7.19	0.01*
ก่อไฟ นั่งข้าว หุงข้าว ทำกับข้าว					
ไม่ได้ทำ	115(71.88)	45(28.13)	1	-	-
ทำ	80(60.61)	52(39.39)	0.60	0.37 – 0.98	0.04*
ดูแลทำความสะอาดบ้าน					
ไม่ได้ทำ	141(72.68)	53(27.32)	1	-	-
ทำ	54 (55.1)	44 (44.9)	0.46	0.28 – 0.77	0.002*
โรคประจำตัว					
ไม่มี	88(60.69)	57(39.31)	1	-	-
มี	107(72.79)	40(27.21)	1.73	1.06 – 2.83	0.02*

ปัจจัย	การได้รับอุบัติเหตุ จำนวน(ร้อยละ)		Crude OR	95%CI ของ OR	P-value
	เกิดอุบัติเหตุ	ไม่เกิดอุบัติเหตุ			
ปัจจุบันมีyarับประทานหรือไม่					
ไม่มี	88(60.69)	57(39.31)	1	-	-
มี	107(72.79)	40(27.21)	1.73	1.06 – 2.83	0.02*
ปีสวาะในเวลาากลางคืน					
ไม่มี	39(43.82)	50(56.18)	1	-	-
มี	156(76.85)	47(23.15)	4.26	2.51 – 7.22	<0.001*
การมองเห็นของท่าน					
มองเห็นชัดเจน	128(58.99)	89(41.01)	1	-	-
มองเห็นไม่ชัดเจน	67(89.33)	8(10.67)	5.82	2.70 – 12.51	<0.001*
เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ					
ไม่ใช่	41(49.40)	42(50.60)	1	-	-
ใช่	154(73.68)	55(26.32)	2.87	1.69 – 4.86	0.0001*
บันได					
ไม่มี	22(42.31)	30(57.69)	1	-	-
มี	173(72.08)	67(27.92)	3.52	1.901 – 6.50	<0.001*
ลักษณะโถส้วม					
โถชักโครก	78(77.23)	23(22.77)	1	-	-
นั่งยองๆ	117(61.26)	74(38.74)	2.14	1.24 – 3.69	0.01*
บริเวณหน้าบ้าน มีทางเดินลาดชัน					
ไม่ใช่	129(63.24)	75(36.76)	1	-	-
ใช่	66(75.00)	22(25.00)	1.74	0.99 – 3.04	0.05*
ลักษณะรองเท้าที่สวมใส่เมื่อออกนอกบ้าน					
สวมใส่รองเท้าที่เหมาะสม	151(61.89)	93(38.11)	1	-	-
สวมใส่รองเท้าที่ไม่เหมาะสม	44(91.67)	4(8.33)	6.77	2.45 – 18.66	0.0001*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับ การเกิดอุบัติเหตุคราวหลายละปัจจัย

พบว่า กลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 9.35 เท่าของกลุ่มอายุ 60-69 ปี (95%CI = 2.50 – 34.92)การประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 0.40 เท่าของการไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (95%CI = 0.19 – 0.82) การปีสวาระในเวลากลางคืนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 7.41 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่มีการปีสวาระในเวลากลางคืน (95%CI = 3.31 – 16.55) การมองเห็นไม่ชัดเจนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 3.83 เท่าของผู้สูงอายุที่มองเห็นชัดเจน (95%CI = 1.49 – 9.83) เคยเกือบเกิดอุบัติเหตุมี

โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 3.76 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่เคยเกือบเกิดอุบัติเหตุ (95%CI = 1.92 – 7.38) บ้านที่มีบันไดมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 4.45 เท่าของบ้านที่ไม่มีบันได (95%CI = 1.85 – 10.72) บ้านที่มีลักษณะโถส้วมเป็นแบบนั่งยองๆมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 5.03 เท่าของบ้านที่มีลักษณะโถส้วมเป็นแบบโถชักโครก (95%CI = 2.22 – 11.38) การสวมใส่รองเท้าที่ไม่เหมาะสมมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 4.80 เท่าของการสวมใส่รองเท้าที่เหมาะสม (95%CI = 1.34 – 17.19) มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ: การวิเคราะห์คร่าวหลายปัจจัย

ปัจจัย	OR	95%CI ของ OR	Adjusted OR	95%CI ของ OR _{adj}	P-value
อายุ (ปี)					
60-69 ปี	1	-	1	-	-
80 ปีขึ้นไป	2.98	1.22 – 7.19	9.35	2.50 – 34.92	0.001*
การประกอบอาชีพเกษตรกรรม					
ไม่ได้ทำ	1	-	1	-	-
ทำ	0.63	0.38 – 1.02	0.40	0.19 – 0.82	0.013*
ปีสวามิในเวลากลางคืน					
ไม่มี	1	-	1	-	-
มี	4.26	2.51 – 7.22	7.41	3.31 – 16.55	<0.001*
การมองเห็นของท่าน					
มองเห็นชัดเจน	1	-	1	-	-
มองเห็นไม่ชัดเจน	5.82	2.70 – 12.51	3.83	1.49 – 9.83	0.005*
เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ					
ไม่ใช่	1	-	1	-	-
ใช่	2.87	1.69 – 4.86	3.76	1.92 – 7.38	<0.001*
บันได					
ไม่มี	1	-	1	-	-
มี	3.52	1.901 – 6.50	4.45	1.85 – 10.72	0.001*
ลักษณะโถส้วม					
โถชักโครก	1	-	1	-	-
นั่งยองๆ	2.14	1.24 – 3.69	5.03	2.22 – 11.38	<0.001*
ลักษณะรองเท้าที่สวมใส่เมื่อออกนอกบ้าน					
สวมใส่รองเท้าที่เหมาะสม	1	-	1	-	-
สวมใส่รองเท้าที่ไม่เหมาะสม	6.77	2.45 – 18.66	4.80	1.34 – 17.19	0.016*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การอภิปรายผล

4.1 อัตราความชุกของการเกิดอุบัติเหตุ

กลุ่มผู้สูงอายุผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) มีอัตราความชุกของการเกิดอุบัติเหตุในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาสูงที่สุดคือ 59 ต่อประชากร 100 คน อันเนื่องมาจากผู้สูงอายุตอนปลายเป็นช่วงแห่งการพึ่งพิง ในช่วงวัยนี้ผู้สูงอายุมักมีความเจ็บป่วยและมีความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ มากขึ้น ทำให้มีโอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่น

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุแยกตามกลุ่ม⁽⁴⁾ ที่พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) มีอัตราความชุกของการเกิดอุบัติเหตุในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมาสูงที่สุดคือ 56 ต่อประชากร 100 คน พบว่าเพศหญิงเกิดอุบัติเหตุมากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะเพศหญิง ส่วนใหญ่มีการทำงานเพื่อหารายได้ และมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำเป็นประจำ ทำให้มีโอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมากกว่าเพศชาย ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานเพื่อหารายได้อย่างเดียวและไม่มี

ภาระหน้าที่ที่ต้องทำเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา การศึกษาแนวทางการป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุชุมชน มิตรภาพพัฒนา⁽⁶⁾ ที่พบว่าเพศหญิงเกิดอุบัติเหตุมากกว่าเพศ ชาย ร้อยละ 62.0 เนื่องจากเพศหญิงเมื่อสูงอายุจะมีความจำกัดทางสรีระ เช่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ลดลงความหนาแน่นของมวลกระดูกต่ำมีน้ำหนักตัวมาก การเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวของสะโพกในการรับ น้ำหนักของขาในการเดินในเพศหญิงและเพศชายแตกต่างกัน โดยผู้หญิงจะมีท่าเดินที่มีลักษณะคล้ายเป็ด (Waddling gait) กล่าวคือ ฐานเดินแคบ ส่วนผู้ชายจะมีท่าเดินที่มีฐาน กว้างกว่าและระยะก้าวสั้น จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ ผู้สูงอายุเพศหญิงหกล้มได้มากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย

อุบัติเหตุที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อุบัติเหตุ การพลัดตกหกล้ม อุบัติเหตุการถูกของมีคมบาด และ อุบัติเหตุการถูกความร้อนลวก บริเวณที่เกิดอุบัติเหตุคือ ภายในตัวบ้าน ประกอบกับเวลาที่เกิดอุบัติเหตุคือช่วงเช้า มืด เนื่องจากผู้สูงอายุมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำเป็นประจำ คือ ก่อไฟ นั่งข้าว หุงข้าว และดูแลทำความสะอาดบ้าน ซึ่งเวลา ที่ทำกิจกรรมดังกล่าว มีแสงสว่างไม่เพียงพอ จึงมีโอกาสทำ ให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้มากกว่าช่วงเวลาอื่นๆ ซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการ เกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ⁽³⁾ ที่พบว่า อุบัติเหตุที่เกิดภายในตัว บ้าน ส่วนใหญ่เกิดลื่นล้ม หกล้ม และสอดคล้องกับผล การศึกษาการเกิดอุบัติเหตุภายในบ้านของผู้สูงอายุที่ นำเสนอต่อแผนกฉุกเฉิน ที่พบว่า หกล้มเป็นอุบัติเหตุที่พบ บ่อยที่สุดร้อยละ 75 รองลงมาคือถูกวัตถุหรือของที่มีคม บาดร้อยละ 8⁽⁸⁾

4.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ

อายุ มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสเสี่ยงต่อ การเกิดอุบัติเหตุเป็น 9.35 เท่าของกลุ่มอายุ 60-69 ปี ซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุ และปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุ⁽⁵⁾ และการศึกษาปัจจัยเสี่ยง ด้านสิ่งแวดล้อมต่อการหกล้มในผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน ⁽¹⁰⁾ ที่พบว่าผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) เสี่ยงต่อการ เกิดอุบัติเหตุ มากกว่าผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) 0.47 เท่า อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุตอนปลาย มักมีความเจ็บป่วยและมีความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ มากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลง สภาวะทางกายภาพและสรีระวิทยาเปลี่ยนแปลงอย่างเห็น ได้ชัด และยังมีภาระภาระหน้าที่หรือกิจกรรมที่ต้องทำ ประจำวัน ทำให้มีโอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมากกว่า ผู้สูงอายุกลุ่มอื่น พบว่า ปัสสาวะในเวลากลางคืนมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คือ การปัสสาวะในเวลากลางคืนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิด อุบัติเหตุเป็น 7.41 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่มีการปัสสาวะใน เวลากลางคืน (95%CI เท่ากับ 3.31 ถึง 16.55) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยปัจจัยเสี่ยงของการหกล้ม⁽⁹⁾ ที่พบว่า การ ปัสสาวะในเวลากลางคืน มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อ การหกล้ม ซึ่งการปัสสาวะในเวลากลางคืน อาจเป็นปัจจัย เสี่ยงที่มีความสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการหกล้ม ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงของระบบ ทางเดินปัสสาวะในผู้สูงอายุ มีปัญหาปัสสาวะบ่อยและกลั้น ไม่อยู่ ซึ่งเป็นผลมาจากความเสื่อมถอยในการยืดหยุ่น กล้ามเนื้อของอวัยวะในระบบทางเดินปัสสาวะ ทำให้ต้อง รีบเร่งในการเข้าห้องน้ำ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยเสี่ยงทำให้ ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการหกล้มได้บ่อยครั้ง

เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุมีความสัมพันธ์กับการ เกิดอุบัติเหตุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เคยเกือบเกิด อุบัติเหตุมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 3.76 เท่า ของผู้สูงอายุที่ไม่เคยเกือบเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุและปัญหา สุขภาพในผู้สูงอายุ⁽⁵⁾ ที่พบว่า การมีประวัติเคยพลาดเกือบ เกิดอุบัติเหตุ เคยลื่น แต่ไม่ได้รับบาดเจ็บเสี่ยงต่อการเกิด อุบัติเหตุ 3.33 เท่า และผู้สูงอายุที่สะดุดสิ่งกีดขวาง แต่ ไม่ได้รับบาดเจ็บ/ไม่หกล้มเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ 2.67 เท่า เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีประวัติเคยเกิดอุบัติเหตุ จะหมด ความมั่นใจในการเดินหรือการทำกิจกรรมอื่นๆ เรียกว่า ภาวะความกลัวการหกล้ม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ความสามารถในการเคลื่อนที่ ส่งผลให้ความสามารถในการ ทรงตัวลดลง นำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุหกล้มได้ง่ายขึ้น

รองเท้าที่ผู้สูงอายุสวมใส่มีความสัมพันธ์กับการเกิด อุบัติเหตุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การสวมใส่รองเท้าที่ไม่ เหมาะสมมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็น 4.80 เท่า ของการสวมใส่รองเท้าที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุใน ผู้สูงอายุ⁽³⁾ ที่พบว่า รองเท้าที่ผู้สูงอายุสวมใส่ประจำที่ไม่ เหมาะสมต่อการใช้เดินมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยผู้สูงอายุที่สวมใส่รองเท้าที่ไม่ เหมาะสมกับขนาดเท้า เช่น รองเท้าที่ขนาดใหญ่กว่าเท้าจะ มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุลื่นล้มหกล้มได้ง่ายยิ่งขึ้น

5. สรุปผลการวิจัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยเกิด อุบัติเหตุร้อยละ 51.79 ด้านเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุใน รอบ 3 เดือนที่ผ่านมา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยเกือบ เกิดอุบัติเหตุ ร้อยละ 48.80 จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

คราวละปัจจัย พบว่า อายุ (ปี) การก่อไฟ นั่งข้าว หุงข้าว การดูแลทำความสะอาดบ้าน โรคประจำตัว ยารับประทาน ปัสสาวะในเวลากลางคืน การมองเห็น เหตุการณ์เกือบเกิด อุบัติเหตุ บันได ลักษณะโถส้วม บริเวณหน้าบ้าน มีทางเดินลาดชัน ลักษณะรองเท้าที่สวมใส่เมื่อออกนอกบ้าน มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์คราวละหลายปัจจัย พบว่า อายุ (ปี) การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัสสาวะในเวลากลางคืน การมองเห็น เหตุการณ์เกือบเกิด อุบัติเหตุ บันได ลักษณะโถส้วม ลักษณะรองเท้าที่สวมใส่เมื่อออกนอกบ้าน มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ควรให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแลหลัก ในเรื่องการสวมใส่รองเท้าที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้ที่สูงอายุนั้นมักมีหลากหลายปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ โดยเฉพาะหากผู้สูงอายุเกิดหกล้มจะมีความเสี่ยงต่อกระดูกหักสูงมาก การเลือกรองเท้าที่เหมาะสมจะป้องกันการหกล้ม ผู้ดูแลหลักควรจัดสิ่งแวดล้อมเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง กลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย เนื่องจากแต่ละกลุ่มอายุจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่ต่างกัน มีการจัดวางของใช้ให้เป็นหมวดหมู่ สะดวกต่อการใช้งาน สามารถหยิบจับมาใช้ได้ง่าย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ

ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อจะได้หาแนวทางในการลดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมได้อย่างครอบคลุมขึ้น ซึ่งจะช่วยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ด้านภาครัฐ ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมในการดูแลผู้สูงอายุ การออกให้คำปรึกษาหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือเมื่อผู้สูงอายุเกิดอุบัติเหตุ ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมสุขภาพและส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมให้มีความปลอดภัย โดยการแบ่งเป็นกลุ่มอายุ เนื่องจากแต่ละกลุ่มอายุจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่ต่างกัน มีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ ในการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในบ้านและบริเวณรอบๆตัวบ้านของผู้สูงอายุ ให้เฝ้าระวังความปลอดภัยของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุต่อไป

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้สูงอายุตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

7. เอกสารอ้างอิง

1. รพีพร โรจน์แสงเรือง. อุบัติเหตุในผู้สูงอายุ (Geriatric Trauma) [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://www.ongkarnpat.com/viewpat.php?id=941>
2. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุ “พิการ-เสียชีวิต” [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2563]. แหล่งข้อมูล : <https://www.hsri.or.th/people/media/infographic/detail/5319>
3. ธนวรรณ สำกำลัง และกาญจนา นาละพินธุ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น 2553; 18(1):61-9.
4. วรชาติ พรธนะ และกาญจนา นาละพินธุ์. สภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุแยกตามกลุ่ม อายุในเขตพื้นที่ตำบลโนนผึ้ง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม 2556; 11(1):86-91.
5. นพเก้า บัวงาม และกาญจนา นาละพินธุ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุและปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุ. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่7ขอนแก่น 2556; 25(2): 46-57.
6. ละออม สร้อยแสง, จริยาวัตร คมพัคฆ์ และกนกพร นทีธนสมบัติ. การศึกษาแนวทางการป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุชุมชนมิตรภาพพัฒนา. วารสารพยาบาลทหารบก 2557; 15(1): 122-9.
7. วีรพันธ์ ซื่อสัตย์ และคณะ. การพัฒนารูปแบบการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านโดยครอบครัว จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2562; 38(4): 462-9.
8. Lee VM, Wong TW, Lau CC. Home accidents in elderly patients presenting to an emergency department. Accid Emerg Nurs 1999; 7(2): 96-102.
9. Tromp AM, Pluijm SMF, Smit JH, Deeg DJH, Bouter LM, & Lips P. Fall-risk screening test. A prospective study on predictors for falls in

community-dwelling elderly. Journal of clinical epidemiology 2001; 54: 837-44.

10. Sattin RW, Rodriguez JG, Devito CA, Wingo PA. Home environmental hazards and the risk of fall injury events among community-dwelling older persons. The American Geriatrics Society 1998; 46(6): 659-76.